

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Asia: HE 8/2024

Yleisesti hallituksen esityksestä

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta.

Hallituksen esityksessä päätöksiä taustoitetaan sillä, että hallituksen talouspolitiikan painopisteet ovat taloudellinen vakaus, työllisyys, talouskasvu sekä hyvinvointipalvelujen turvaaminen. Taustoituksessa sanotaan myös, että hallitusohjelmassa hallitus sitoutuu julkisen talouden tasapainottamiseen varmistaakseen kansalaisten hyvinvoinnin ja kestävän talouskehityksen. Hallitusohjelman mukaan jatkuvan oppimisen koulutusresursseja kohdistetaan jatkossa erityisesti henkilöihin, jotka nostavat koulutustasoaan sekä koulutuksiin, jotka edesauttavat työllistymistä esimerkiksi työvoimapula-aloille.

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry haluaa muistuttaa, että hallitusohjelmassa on myös luettavissa kirjaus, jossa sanotaan "Aikuisten tutkintokoulutusta suunnataan erityisesti koulutustasoa nostavaan tai työmarkkina-asemaa parantavaan koulutukseen." Koemme, että tämän voisi toteuttaa kohentamalla nykyisen aikuiskoulutustuen kohdentamista ilman esityksessä mainittuja lakkautuksia.

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry vastustaa jyrkästi aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista. SAKKI ry uskoo, että

hallitusohjelmassa mainitut koulutus- ja osaamispoliittiset tavoitteet saavutetaan paremmin kehittämällä aikuiskoulutusetuuksia nykyisen mallin pohjalta.

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry kokee, että aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan lakkauttamisen negatiivisia vaikutuksia hyvinvointiin ei ole huomioitu hallituksen esityksessä riittävässä määrin. Hyvinvoivat ja osaavat työelämän jäsenet ovat varmasti valtion taloudenkin kannalta keskeisessä roolissa. Työllisyysrahaston aikuiskoulutuen käyttäjille kohdistamien selvitysten perusteella tiedetään, että käyttäjät itse kokevat aikuiskoulutustuella olevan merkittävä omaa hyvinvointia työelämässä tukeva vaikutus.

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry esittää myös huolen erittäin lyhyestä lausuntoajasta. Lausuntoaika ei vastaa hyvän lainvalmistelun periaatteita. Lausuntoaika on neljä viikkoa, joka pitää sisällään joulun ja uudenvuoden, joten tosiasiallisesti aikaa oli vain noin 2,5 viikkoa.

Aikuiskoulutustuki

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry huomauttaa, että aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa. Vahva ja välittävä Suomi hallitusohjelmassa todetaan, että ”Suomen menestys ja kansainvälinen kilpailukyky perustuvat korkeaan osaamiseen. Korkea osaamis- ja koulutustaso vahvistaa yhteiskunnallista resilienssiä ja luo edellytyksiä talouden kasvulle. Suomi on maa, jossa halutaan oppia jatkuvasti uutta.” Vaikeuttamalla jatkuvaa oppimista, oman osaamisen kehittämistä ja jatko- tai uudelleen kouluttautumista, annetaan koulutuksen arvostamisesta aivan toisenlainen viesti.

Uskomme, että aikuiskoulutustuen lakkautus tulee laskemaan osaamistasoa ja heikentämään työllisyyttä pitkällä aikavälillä. Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry huomauttaa myös, että lakkautuksilla hallitus heikentää myös työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen vaikuttaa erityisesti

naisiin etuuden saajista $\frac{3}{4}$ ollessa naisia. Pidämme huolestuttavana, että esityksessä ei ole arvioitu ja otettu huomioon sitä, millainen yhteisvaikutus naisvaltaisille aloille aikuiskoulutustuen sekä vuorotteluvapaan lakkauttamisilla on tulevaisuudessa.

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry:n mielestä aikuiskoulutustuella ja työttömyystuella opiskelun tulee olla mahdollista joustavasti ja tarpeeksi pitkään tutkinnon suorittamisen kannalta. Nykyistä työssäoloa aikuiskoulutustuessa tulisi keventää ja tuen saamista helpottaa. Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry on huolissaan koulutuksen kasautumisesta, mutta pidämme aikuiskoulutustuen lakkauttamista kehnona ratkaisuna. Aikuiskoulutustuen aiempaa parempi kohdentaminen ja sen käyttöön kannustaminen toisi positiivisempia muutoksia valtion talouteen ja samalla olisi linjassa laajasti kannatettujen koulutuspoliittisten tavoitteiden kanssa.

Aikuiskoulutustuki mahdollistaa nykytilassa osaamistason noston kustannustehokkaasti. Lakkauttamisen myötä mm. alanvaihto vaikeutuu ja uskomme, että yhä useampi joutuu kouluttautumaan työttömyystukien tai kuntoutuksen avulla. Nämä väylät ovat kalliimpia yhteiskunnalle ja raskaampia yksilöille.

Aikuiskoulutustuki rahoitetaan pääosin työttömyysvakuutusmaksuilla, joita maksavat työntekijät ja työnantajat. Valtio luopui perusosan rahoituksesta vuonna 2017. Ainoastaan yrittäjien aikuiskoulutustuki rahoitetaan valtion budjetista ja sen osuus on erittäin vähäinen. Lakkauttaminen ei siis vähennä valtion velkaantumista. Tuen lakkauttamisen vaikutukset tulevat puolestaan näkymään valtion budjetissa. Lisääntyneet työttömyysjaksot, siirtyminen muille valtion budjetista rahoitetuille etuuksille ja osaajapulian paheneminen vaikuttavat negatiivisesti Suomen talouteen.

Esityksessä todetaan, että opintotuki on vaihtoehtoinen tapa rahoittaa opintojen aikainen opintotuki ja tästä on esimerkkilaskelmia. Kuitenkaan ei ole arvioitu ollenkaan kuinka paljon opiskelijoita siirtyisi tämän tuen piiriin ja kuinka paljon sen vaikutus olisi valtion budjettiin. Työ opintotuen kokonaisuudistusta varten on vasta aloitettu, mutta jo nyt on huomattavissa ettei uudistukselle ole varattu juurikaan rahaa. Korkeakoulutettujen määrän nostaminen on

jo nykyisellään kunnianhimoinen tavoite, mutta jos opintotuen tulevaisuudessa tulisi kattaa lisääntyvien opiskelijamäärien tarvitsema taloudellinen tuki ja aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta syntyvät kulut, on selvää, ettei tuen taso tule riittämään eikä koulutettujen määrä voi kasvaa. Nykyinen opintotukijärjestelmän taso ei mahdollista tosiasiasa laajasti aikuisten omaehtoista opiskelua. Korkeakouluopinnoissa tukikuukaudet on lisäksi rajattu, joten voi syntyä tilanteita, jolloin mikään tukijärjestelmä ole käytössä.

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry huomauttaa, että osaamisen kehittäminen lisää työn tuottavuutta, vähentää työttömyyttä ja sairauspoissaoloja, pidentää työuria ja lisää työhyvinvointia. Erityisesti matalasti koulutetut ovat hyötynet aikuiskoulutustuesta ja tämä käy ilmi myös perusteluista. Vaikka käyttäjissä on myös suuri joukko korkea-asteen koulutuksen suorittaneita, on toisen asteen tutkinnon suorittaneiden määrä erittäin merkittävä. Perusteluissa viitattujen tutkimusten tekijätkin ovat esittäneet, että tukea pitää kehittää, ei lakkauttaa.

Esitetty aikuiskoulutustuen lakkauttaminen vaikeuttaa entisestään työvoimapulaa monilla aloilla. Työvoimapula vaikuttaa myös merkittävästi eri alojen veto- ja pitovoimaan. Pitkällä aikavälillä osaamistason heikkeneminen vähentää työllisyyttä ja työttömien määrän lisääntyminen tulee vaikuttamaan negatiivisesti niin valtion talouteen kuin työvoimapulaankin.

Ammattitutkintostipendi

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry huomauttaa, että ammattitutkintostipendin lopettamisesta ei sovittu hallitusohjelmassa, eikä tällaisesta toimenpiteestä ole tiedoitettu etukäteen. Kuten SAK, myös SAKKI ry toteaa, että ammattitutkintostipendin menot ovat kokonaisuudessaan pienet ja sen vaikuttavuudesta ei ole tutkimustietoa, joka todetaan myös esityksessä.

Ammattitutkintostipendi on merkittävä kannuste varsinkin matalan koulutustason omaaville. Jos koulutus- ja osaamispoliittiset tavoitteet halutaan saavuttaa, uskomme että

yhteiskunnan on oltava valmis kehittämään ammattitutkintostipendiä niin että se tukee entistä paremmin matalasti koulutettujen koulutustason nostoa.

Vuorotteluvapaa

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry vastustaa esitystä vuorotteluvapaan lakkauttamisesta. Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ryn näkemyksen mukaan vuorotteluvapaan lakkauttaminen tulee vaikuttamaan negatiivisesti työelämän houkuttelevuuteen. Emme usko, että vuorotteluvapaan lakkauttamisella olisi positiivisia työllisyysvaikutuksia.

Lisätietoja:

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry

Edunvalvonnan asiantuntija

Suvituuli Lundmark

p. 044 776 6048

suvituuli.lundmark@sakkiry.fi